

DOI 10.33111/vz_kneu.43.26.02.26.180.186
ISSN printed: 2415-850X; online: 2415-8518
УДК 336.1:004:339.138
JEL codes H11, H21, H83, O33, L81

Степура Марина Михайлівна

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів імені Віктора Федосова,
факультет фінансів
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана, Київ, Україна
e-mail: cbvs_ms@kneu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5881-5411>

Агафошин Вадим Юрійович

аспірант ОНП 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
кафедра фінансів імені Віктора Федосова, факультет фінансів
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана, Київ, Україна
e-mail: agafoshin@kneu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-0931-429X>

Е-COMMERCE ЯК ДРАЙВЕР ТРАНСФОРМАЦІЇ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ

Stepura Maryna

PhD in Economics, Associate Professor,
Department of Finance named after Viktor Fedosov, Faculty of Finance
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine
e-mail: cbvs_ms@kneu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5881-5411>

Agafoshyn Vadym

Postgraduate student of ESP 072 'Finance, Banking, Insurance and the Stock Market'
Department of Finance named after Viktor Fedosov, Faculty of Finance
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine
e-mail: agafoshin@kneu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-0931-429X>

E-COMMERCE AS A DRIVER OF TRANSFORMING PUBLIC FINANCE FUNCTIONAL MODELS

Анотація. Цифровізація економіки та стрімкий розвиток електронної комерції зумовлюють глибину трансформацію фінансових відносин держави, що проявляється у зміні механізмів формування, розподілу та використання публічних фінансових ресурсів. У цих умовах особливого значення набуває дослідження ролі е-commerce як системоутворюючого елементу цифрової економіки, що впливає не лише на функціонування приватного сектору, але й на інституційні засади публічних

фінансів. Водночас, попри активний розвиток цифрових технологій, у науковій літературі недостатньо досліджено електронну комерцію як фактор трансформації державного фінансового господарства, зокрема в частині зміни функціональної сутності публічних фінансів та інтеграції цифрових платформ у систему фінансового управління. Крім того, відсутність системного підходу до аналізу взаємозв'язку між e-commerce та публічними фінансами стримує формування ефективної фінансової політики в умовах цифрової економіки. З огляду на зазначене, метою статті є дослідження теоретичних засад цифровізації фінансових відносин держави та обґрунтування ролі електронної комерції в інституційній трансформації публічних фінансів і державного фінансового господарства. У межах проведеного дослідження розкрито теоретичну сутність державного фінансового господарства як інституційно організованої системи фінансових відносин, що трансформується під впливом цифровізації. Систематизовано основні концептуальні підходи до визначення електронної комерції, зокрема транзакційний, інституційний, платформний та публічно-ціннісний, що дозволило обґрунтувати її багатовимірний характер як економічної та інституційної категорії. Встановлено, що цифрові платформи як ключовий елемент e-commerce забезпечують інтеграцію фінансових потоків у публічному секторі, трансформуючи їх структуру від ієрархічної до мережевої, а також сприяють підвищенню прозорості, підзвітності та ефективності використання бюджетних ресурсів. Обґрунтовано, що під впливом цифровізації відбувається трансформація функцій публічних фінансів, зокрема розширення їх алокаційної, розподільчої та стабілізаційної функцій, а також формування нових функціональних проявів — інформаційно-аналітичної, інституційно-інтеграційної та функції забезпечення прозорості і підзвітності. У результаті дослідження доведено, що електронна комерція виступає ключовим фактором інституційної трансформації державного фінансового господарства, формуючи нові моделі фінансового управління, засновані на цифрових платформах і мережевій взаємодії економічних агентів. На цій основі обґрунтовано доцільність застосування інтегративного підходу до дослідження e-commerce у публічному секторі, який поєднає інституційні, платформні та публічно-ціннісні аспекти. Визначено, що для України розвиток електронної комерції у сфері публічних фінансів має значний потенціал у контексті підвищення ефективності бюджетного процесу, удосконалення податкового адміністрування та зміцнення фінансової дисципліни. Водночас реалізація цього потенціалу потребує формування цілісної інституційної моделі інтеграції e-commerce у державне фінансове господарство, розвитку цифрової інфраструктури та адаптації регуляторного середовища до умов цифрової економіки.

Ключові слова: цифровізація; публічні фінанси; державне фінансове господарство; електронна комерція; цифрові платформи; інституційна трансформація; податкове адміністрування; бюджет; публічні закупівлі; публічна цінність; e-government; цифрова економіка.

Abstracts. The digitalization of the economy and the rapid development of e-commerce are driving profound transformations in the financial relations of the state, particularly in the mechanisms of formation, distribution, and use of public financial resources. In this context, e-commerce emerges not only as a component of the private sector but also as a system-forming element of the digital economy that significantly influences the institutional foundations of public finance. Despite the growing relevance of digital technologies, the role of e-commerce as a driver of institutional transformation in public finance remains insufficiently explored in academic literature, particularly with regard to changes in the functional nature of public finance and the integration of digital platforms into financial governance systems. Furthermore, the lack of a comprehensive theoretical framework for analyzing the interconnection between e-commerce and public finance constrains the development of effective financial policy in the digital era. Given these considerations, the purpose of this study is to examine the theoretical foundations of the digitalization of state financial relations and to substantiate the role of e-commerce in the institutional transformation of public finance and state financial management systems.

The study conceptualizes state financial management as an institutionally organized system of financial relations that undergoes transformation under the influence of digitalization. It systematizes key theoretical approaches to defining e-commerce, including transactional, institutional, platform-based, and public value-oriented perspectives, which together highlight its multidimensional economic and institutional nature. The findings demonstrate that digital platforms, as a core element of e-commerce, facilitate the integration of financial flows within the public sector, transforming their structure from hierarchical to network-based. This transformation enhances transparency, accountability, and efficiency in the allocation and use of public resources. Moreover, the study establishes that digitalization leads to a transformation of the core functions of public finance. In addition to the traditional allocation, distribution, and stabilization functions, new functional dimensions emerge, including informational-analytical, institutional-integrative, and transparency and accountability functions. The results confirm that e-commerce acts as a key driver of institutional transformation in state financial management by enabling new models of financial governance based on digital platforms and network interactions among economic agents. On this basis, the study substantiates the relevance of an integrative approach to analyzing e-commerce in the public sector, combining institutional, platform-based, and public value perspectives. It is argued that for Ukraine, the development of e-commerce in public finance has significant potential to enhance the efficiency of the budget process, improve tax administration, and strengthen financial discipline. At the same time, the realization of this potential requires the development of a coherent institutional framework for integrating e-commerce into state financial management, the advancement of digital infrastructure, and the adaptation of regulatory systems to the conditions of a digital economy.

Keywords: digitalization; public finance; state financial management; e-commerce; digital platforms; institutional transformation; tax administration; budget; public procurement; public value; e-government; digital economy.

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації економічних систем, зумовлених процесами глобалізації, цифровізації та розвитку платформної економіки, відбувається глибинна еволюція фінансових відносин держави. Ці зміни охоплюють не лише технологічні аспекти функціонування фінансової системи, але й інституційні засади державного фінансового господарства як базової складової публічного господарства. З огляду на теоретичні концепти публічних фінансів державне фінансове господарство доцільно розглядати як інституційно оформлену систему економічних відносин щодо мобілізації, розподілу та використання фінансових ресурсів держави, яка функціонує в межах ширшої системи публічного господарства. Водночас сучасні трансформаційні процеси, пов'язані з цифровізацією, зумовлюють необхідність переосмислення його сутності, функцій та інструментів реалізації.

Особливе місце в цих процесах посідає e-commerce, яка трансформується з інструменту приватного сектору у ключовий елемент цифрової інфраструктури економіки. В цьому контексті e-commerce виступає не лише формою здійснення економічних трансакцій, а й інституційно-технологічною основою функціонування сучасної фінансової системи держави. Передусім це проявляється у зміні процесів мобілізації доходів держави, що пов'язано з розширенням податкової бази за рахунок цифрових операцій, появою нових об'єктів оподаткування та необхідністю адаптації податкового адміністрування до умов цифрової економіки. Як зазначають у своїх дослідженнях Р. Парк [1], Дж. Ровлей і Ф. Слак [2], цифровізація економічних трансакцій змінює характер взаємодії між економічними агентами та державою, що потребує відповідної трансформації інститу-

ційних механізмів регулювання. Водночас ОЕСР підкреслює, що цифрові платформи формують нові канали створення економічної вартості, які повинні бути інтегровані у систему публічних фінансів [3].

Поряд із цим цифровізація господарських процесів зумовлює трансформацію механізмів розподілу бюджетних ресурсів, зокрема через впровадження електронних платформ публічних закупівель, цифрових фінансових інструментів та автоматизованих систем управління бюджетними потоками. Практичним підтвердженням цього є функціонування електронної системи закупівель, яка, як підкреслюють більшість вітчизняних наукових робіт (Б. Дмитришин та ін. [4], А. Буряченко, Т. Жибер [5], І. Голцова і Я. Цімбаленко [6], Г. Котіна, М. Степура та ін [7]), забезпечує підвищення ефективності використання бюджетних коштів та зниження корупційних ризиків за умови належного рівня підзвітності та транспарентності, зокрема, в кризових умовах. Не менш важливим є вплив електронної комерції на систему фінансового контролю та підзвітності, де відбувається перехід від традиційних форм контролю до цифрово інтегрованих моделей, що базуються на використанні великих даних, електронного аудиторського сліду та інструментів аналітики в реальному часі [8]. У сукупності це свідчить про формування нової парадигми публічних фінансів, у межах якої ключову роль відіграють цифрові платформи, інформаційні потоки та мережеві взаємозв'язки між державою, бізнесом і громадянським суспільством.

У цих умовах постає об'єктивна необхідність наукового обґрунтування ролі е-commerce як системоутворюючого фактору інституційної трансформації державного фінансового господарства та функціонального призначення публічних фінансів. Йдеться не лише про дослідження технологічних аспектів цифровізації, а передусім про переосмислення сутності фінансових відносин держави як інституційно організованої системи, що функціонує в умовах цифрової економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З позицій класичної, кейнсіанської та інституційної економічної теорії публічні фінанси традиційно розглядаються як ключовий інструмент забезпечення ефективного функціонування економічної системи, зокрема через розподіл ресурсів, корекцію ринкових провалів та досягнення суспільного добробуту [9–11]. У межах подальшого розвитку економічної думки, зокрема у посткейнсіанських та інституційних підходах, відбулося суттєве розширення змісту цієї категорії — публічні фінанси почали трактуватися як складна, багаторівнева система, що інтегрує економічні, політичні та соціальні аспекти функціонування держави [12, 13].

У вітчизняній фінансовій науковій школі зазначені підходи були розвинуті у напрямі системного осмислення публічних фінансів як інституційно організованої підсистеми публічного господарства, що забезпечує відтворення публічних благ та реалізацію фінансової політики держави [14–18]. Водночас сучасний етап розвитку економіки, зумовлений процесами цифровізації, формує нові умови функціонування публічних фінансів, у межах яких суттєво зростає роль цифрових технологій у бюджетному процесі, податковому адмініструванні та фінансовому контролі. Як підкреслюють Ц. Летнер і П. Колозці [19], цифровізація змінює не лише інструментарій фінансового управління, але й інституційні засади функціонування фінансової системи, що зумовлює необхідність переосмислення теоретичних підходів до дослідження публічних фінансів у контексті цифрової економіки.

З позицій інституційного підходу e-commerce виступає складовою інституційного середовища, яка визначає правила, норми та механізми взаємодії економічних агентів [20, 21], а також впливає на ефективність функціонування публічних фінансів як підсистеми публічного сектору економіки.

Відповідно до сучасних підходів до публічних фінансів [10–18], їх функціонування виходить за межі суто фіскальних інструментів і охоплює інституційні механізми забезпечення економічної ефективності, соціальної справедливості та макроекономічної стабільності. У цьому контексті e-commerce виступає каталізатором трансформаційних процесів, що змінюють не лише інструментарій фінансової політики, але й саму архітектуру державного фінансового господарства. Це проявляється у переході від ієрархічних до мережевих моделей управління, інтеграції цифрових платформ у бюджетні процеси та формуванні нових підходів до забезпечення прозорості, підзвітності та довіри до державних фінансів.

Проте, попри значний науковий доробок, питання інтеграції e-commerce у систему державного фінансового господарства та її ролі у сутнісній трансформації публічних фінансів залишається недостатньо дослідженим.

Виділення невирішених частин проблеми. Аналіз наукових джерел свідчить, що сучасні дослідження публічних фінансів і цифрової економіки мають фрагментарний характер і не забезпечують цілісного розуміння ролі e-commerce у трансформації фінансових відносин держави. Зокрема, недостатньо дослідженими залишаються: інституційні механізми інтеграції e-commerce у державне фінансове господарство; вплив цифрових платформ на структуру фінансових потоків у публічному секторі; трансформація функцій публічних фінансів під впливом цифровізації; та взаємозв'язок між електронною комерцією та формуванням публічної цінності. Це зумовлює необхідність формування системного теоретичного підходу до дослідження зазначених процесів.

Методика дослідження. Методологічною основою дослідження є поєднання системного, інституційного та функціонального підходів до аналізу публічних фінансів і цифрової економіки. У роботі використано: метод наукової абстракції — для узагальнення теоретичних підходів до державного фінансового господарства та електронної комерції; системний аналіз — для дослідження взаємозв'язку між e-commerce та публічними фінансами; метод класифікації — для систематизації концептуальних підходів до визначення електронної комерції; інституційний підхід — для аналізу трансформації фінансових відносин держави; логічне узагальнення — для формування авторських висновків. Інформаційну базу дослідження становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених і звіти міжнародних організацій.

Формулювання цілей статті. Метою статті є теоретичне обґрунтування ролі електронної комерції у цифровізації фінансових відносин держави та визначення її місця в інституційній трансформації публічних фінансів у межах державного фінансового господарства. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: дослідити інституційні механізми інтеграції e-commerce у державне фінансове господарство; дослідити макро- і мікрорівневий аналіз e-commerce у публічному секторі; обґрунтувати трансформацію функцій публічних фінансів під впливом цифровізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній економічній теорії державне фінансове господарство доцільно розглядати як інституційно органі-

зовану систему економічних відносин, що забезпечує мобілізацію, розподіл і використання фінансових ресурсів держави з метою відтворення публічних благ і реалізації функцій держави. Його сутність формується у межах логічного ланцюга «господарство → публічне господарство → публічні фінанси → державне фінансове господарство», що відображає послідовну інституціоналізацію економічних відносин.

У традиційних підходах державне фінансове господарство ототожнювалося переважно з бюджетно-податковими механізмами, однак сучасні трансформаційні процеси, пов'язані з цифровізацією, зумовлюють необхідність його розширеного трактування. У межах інституційного підходу воно розглядається як багаторівнева система, що включає не лише фінансові потоки, але й правові норми, цифрові інструменти, управлінські механізми та інформаційні процеси, які визначають ефективність функціонування публічних фінансів [21]. Подальше теоретичне осмислення ролі електронної комерції у трансформації публічних фінансів потребує звернення до її концептуалізації у сучасній економічній науці. Окремий напрям досліджень присвячений електронній комерції, яка розглядається у межах різних концептуальних підходів, що відображають її багатовимірну природу та еволюційний характер розвитку. (табл.)

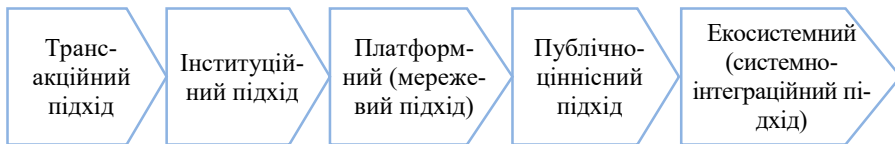

Рисунок — Еволюційний характер розвитку e-commerce у публічному секторі

Джерело: складено автором.

У межах *транзакційного підходу e-commerce* трактується як сукупність цифрових операцій купівлі-продажу, обміну інформацією та здійснення платежів, що сприяють зниженню транзакційних витрат, підвищенню швидкості обігу капіталу та ефективності економічних процесів [22]. Водночас обмеження цього підходу полягає у його орієнтації переважно на мікрорівень і недостатньому врахуванні інституційного контексту функціонування електронної комерції.

У межах *інституційного підходу e-commerce* розглядається як система економічних відносин, що функціонує у межах певного нормативно-правового, організаційного та регуляторного середовища [1, 2]. Такий підхід є особливо релевантним для аналізу публічних фінансів, оскільки дозволяє розглядати e-commerce як складову інституційного середовища, що визначає правила, стандарти та механізми взаємодії між державою та економічними агентами.

Платформний (екосистемний) підхід акцентує увагу на ролі цифрових платформ як ключових інфраструктурних елементів сучасної економіки, що забезпечують взаємодію між учасниками ринку, формують мережеві ефекти та створюють нові джерела економічної вартості [8]. У контексті публічних фінансів це проявляється у розвитку електронних закупівель, цифрових сервісів та інтегрованих фінансових платформ, які забезпечують ефективність та масштабованість державного управління.

Нарешті, у межах *публічно-ціннісного підходу e-commerce* розглядається як інструмент створення публічної цінності, що проявляється у підвищенні доступності державних послуг, прозорості фінансових процесів, рівня довіри до держави та якості управління публічними ресурсами [3, 23]. У цьому контексті ключовим критерієм ефективності електронної комерції є не лише економічна доцільність, а й її здатність забезпечувати соціальні результати та інституційну легітимність публічного управління.

Узагальнення зазначених підходів дозволяє зробити висновок, що *e-commerce* у сучасних умовах виступає не лише технологічним інструментом здійснення економічних операцій, але й комплексною інституційно-економічною системою, яка інтегрує фінансові, інформаційні та управлінські процеси. Саме така системна інтерпретація *e-commerce* створює методологічне підґрунтя для її розгляду як важливого фактору трансформації державного фінансового господарства та публічних фінансів у цілому. *E-commerce* трансформує як дохідну складову державних фінансів, та й безпосередньо впливає на механізми здійснення публічних видатків, насамперед через розвиток електронних закупівель. У цьому аспекті відбувається інтеграція державного фінансового господарства з цифровими платформами, що змінює організацію закупівельних процесів, структуру ринків постачання та інституційні механізми управління публічними ресурсами. Система державних закупівель, яка традиційно орієнтована на забезпечення ефективності, прозорості та підзвітності використання бюджетних коштів, у цифрову епоху доповнюється інструментами *e-commerce* — електронними закупівлями, маркетплейсами та інтегрованими системами управління ланцюгами постачання. Це сприяє розширенню конкуренції, зниженню транзакційних витрат, підвищенню прозорості та формуванню нових моделей взаємодії між державою, бізнесом і суспільством.

З огляду на це, *електронну комерцію* доцільно визначити як інституційно та технологічно інтегровану систему цифрових трансакцій і взаємодій, що забезпечує обмін економічними ресурсами та інформацією між суб'єктами господарювання і функціонує в межах ринкового та публічного середовища. Такий підхід відповідає сучасним тенденціям розвитку цифрової економіки та створює методологічну основу для подальшого аналізу сутності та класифікації електронної комерції на макро- та мікрорівнях.

E-commerce у публічному секторі є адаптацією ринкових механізмів до умов державного управління, що передбачає інтеграцію принципів ефективності та підзвітності. Р. Парк підкреслює, що визначальною характеристикою таких систем є орієнтація на потреби громадян та забезпечення довіри до державних інституцій [1]. Особливе значення має виділення електронної комерції в публічному секторі як окремого класифікаційного типу, що відображає інтеграцію електронної комерції у систему державного фінансового господарства. У цьому контексті *e-commerce* виконує функції мобілізації ресурсів, їх розподілу та контролю, що підтверджує її системоутворюючу роль у публічних фінансах.

На макрорівні *e-commerce* виступає як системоутворюючий елемент цифрової економіки, що визначає напрями розвитку державного фінансового господарства, структуру бюджетних потоків і характер інституційного середовища. Вона формує інфраструктурну основу цифрової держави, включаючи системи електронних закупівель, онлайн-платежів, податкового адміністрування та на-

дання публічних послуг. У цьому контексті e-commerce інтегрується у механізм реалізації фіскальної політики, забезпечуючи прозорість і ефективність використання бюджетних ресурсів. Як зазначають дослідження Е. Айялев [24], рівень розвитку електронної комерції на макрорівні залежить від інституційної зрілості, розвитку інфраструктури та державної політики у сфері цифровізації. Водночас практичні кейси ОЕСР підкреслюють, що цифрові платформи держави сприяють підвищенню довіри до публічних інституцій та покращенню якості управління [3].

Особливе значення має e-commerce у сфері публічних закупівель. Електронні закупівлі (e-procurement) виступають інструментом цифрової трансформації закупівельної діяльності, базуючись на використанні інформаційних систем, інтегрованих через мережу Інтернет, для автоматизації всіх етапів закупівельного циклу — від відбору постачальників і проведення електронних тендерів до укладення контрактів та здійснення платежів. Основною метою впровадження електронних закупівель є скорочення тривалості операційних циклів, підвищення прозорості процесів і зниження транзакційних витрат. Наукова література підкреслює, що електронні закупівлі сприяють інтеграції закупівельної діяльності в межах ланцюгів постачання, забезпечуючи прийняття більш обґрунтованих, даноорієнтованих управлінських рішень [25].

E-commerce суттєво змінює функціонування державних закупівель, формуючи нові підходи до ефективності, конкуренції та управління. По-перше, цифрові платформи оптимізують закупівельні процеси, автоматизуючи ключові етапи — від кваліфікації постачальників до управління контрактами і платежами, що сприяє скороченню тривалості закупівельних циклів і підвищенню оперативності прийняття рішень [25, 26]. По-друге, електронні маркетплейси розширюють ринкове охоплення, забезпечуючи доступ до ширшого кола постачальників і посилюючи конкуренцію. Водночас це потребує чіткого нормативного регулювання для забезпечення недискримінаційності, прозорості та дотримання принципів доброчесності [27]. По-третє, цифровізація сприяє підвищенню прозорості та підзвітності через створення аудиторських слідів, відкритість даних і можливість моніторингу в режимі реального часу. Разом з тим виникають нові ризики, пов'язані з непрозорістю алгоритмічних рішень і необхідністю посилення стандартів відкритих даних. Український досвід функціонування системи ProZorro демонструє, що цифровізація закупівель дозволяє досягти значної економії бюджетних коштів, підвищити конкуренцію та забезпечити відкритість інформації.

По-четверте, довіра виступає ключовим елементом функціонування електронних закупівель, оскільки саме вона визначає рівень участі постачальників і знижує ризики транзакцій. Розвиток довіри пов'язаний із надійністю платформ, прозорістю інформації та ефективністю механізмів виконання контрактів. По-п'яте, цифрові платформи дедалі частіше виконують функції посередників у закупівлях, що підвищує ефективність, але водночас актуалізує питання відповідальності, підзвітності та регуляторного контролю. Водночас на макрорівні e-commerce виконує функцію інструменту інтеграції у глобальні економічні процеси. Зокрема, гармонізація законодавства України з нормами ЄС у сфері цифрових закупівель і електронних сервісів створює передумови для інтеграції у єдиний цифровий ринок. Як зазначають вітчизняні дослідники, цей процес су-

проводжується як позитивними ефектами (підвищення стандартів прозорості), так і викликами (адаптація нормативної бази та судової практики) [28–30].

На мікрорівні e-commerce проявляється через діяльність окремих економічних агентів — підприємств, домогосподарств та користувачів цифрових платформ. Вона визначає їхню економічну поведінку, впливає на структуру витрат, доходів і прийняття рішень. Як зазначає К. Ларрі [31], саме на мікрорівні формуються базові механізми функціонування e-commerce, які згодом агрегуються у макроекономічні ефекти. У публічному секторі мікрорівневий вимір проявляється у взаємодії бізнесу та громадян із державними цифровими платформами. Підприємства беруть участь у електронних публічних закупівлях, використовують цифрові сервіси для виконання регуляторних вимог, тоді як громадяни отримують доступ до адміністративних послуг і здійснюють фінансові операції онлайн. Це забезпечує зниження транзакційних витрат, підвищення зручності та скорочення часу обслуговування.

Інтеграція електронних закупівель і електронних маркетплейсів у державний сектор створює значний потенціал підвищення ефективності, прозорості та конкурентності, однак потребує комплексного підходу до впровадження, що включає технологічну інтеграцію, розвиток інституційної спроможності та управління змінами. Особливої уваги потребує формування ефективних механізмів регулювання платформ, визначення їх ролі як посередників або податкових агентів, а також забезпечення балансу між ефективністю та підзвітністю. Важливим напрямом є забезпечення інклюзивності закупівельних систем, зокрема розширення доступу для МСП, що потребує зниження бар'єрів входу та адаптації регуляторних вимог. Нарешті, цифровізація закупівель створює нові можливості для боротьби з корупцією через підвищення прозорості, впровадження аудиторських механізмів та використання відкритих даних, однак ефективність цих інструментів залежить від якості інституційного дизайну та системи управління.

Зворотний вплив державних закупівель на розвиток електронної комерції проявляється через формування попиту, стандартизацію та інституційні сигнали. Політика публічних закупівель стимулює цифровізацію постачальників, зокрема МСП, через впровадження електронних каналів взаємодії, стандартів електронного документообігу та контракування. Водночас вимоги до стандартизації даних, сумісності систем і безпеки транзакцій сприяють розвитку ширшої екосистеми електронної комерції та зниженню витрат інтеграції. Крім того, прозорість і підзвітність закупівельної системи виступають важливими ринковими сигналами, що підвищують довіру постачальників, розширюють конкуренцію та покращують якість ринку.

Синтез теоретичних підходів до публічних фінансів, електронної комерції та державних закупівель засвідчує, що цифрова трансформація має системний характер і охоплює як дохідну, так і видаткову сторони публічних фінансів. E-commerce трансформує базові принципи оподаткування, створюючи виклики для ефективності, справедливості, адміністративної простоти та достатності доходів. Водночас цифровізація закупівель змінює механізми розподілу державних ресурсів, впливаючи на конкуренцію, прозорість і ефективність використання бюджетних коштів. Політичні відповіді — від реформ ПДВ у ЄС до розвитку електронного уряду та впровадження платформних моделей адмініст-

рування — демонструють прагнення держав адаптуватися до нової економічної реальності [32]. Однак ці процеси супроводжуються новими викликами, зокрема, нерівністю доступу до цифрових ринків та недостатньою міжнародною координатою.

А отже, зближення державних фінансів і електронної комерції ґрунтується на кількох ключових теоретичних положеннях. По-перше, цифрові платформи трансформують ринкову структуру публічних закупівель, забезпечуючи доступ до ширшого кола постачальників та впровадження нових механізмів ціноутворення (зокрема електронних аукціонів і тендерів). По-друге, вони формують нові інституційні моделі управління, виступаючи посередниками у фінансових потоках і агентами податкового адміністрування. По-третє, інформаційні технології змінюють рівень інформаційної асиметрії, транзакційні витрати та поведінкові стимули учасників ринку, що впливає на ефективність і результативність використання державних фінансових ресурсів (табл.).

**ТАБЛИЦЯ — ІНСТИТУЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ ЗБЛИЖЕННЯ
ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ І ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ**

Рівень	Інституційний механізм	Ключові інструменти (e-commerce / цифровізації)	Зміст трансформації фінансових відносин	Ефекти в сфері публічних фінансів
Базовий (системний)	Інтеграція державних фінансів і цифрової економіки	Цифрові платформи, електронні платежі, інформаційні системи	Формування єдиного цифрового середовища фінансових взаємодій	Цифрова трансформація державного фінансового господарства
Інституційний	Трансформація ринкової структури публічних закупівель	Електронні аукціони, тендерні платформи (e-procurement)	Розширення доступу постачальників, зміна механізмів ціноутворення, підвищення конкуренції	Економія бюджетних коштів, підвищення ефективності витрат
Інституційно-управлінський	Формування нових моделей фінансового управління	Цифрові платформи як посередники, інтегровані державні системи	Перехід до платформного управління фінансовими потоками, делегування функцій адміністрування	Підвищення прозорості, підзвітності та керованості фінансових процесів
Фіскальний	Трансформація податкового адміністрування	Електронні сервіси, цифрові реєстри, автоматизовані системи збору податків	Автоматизація мобілізації доходів, розширення податкової бази, цифровий контроль	Зростання фіскальної ефективності та зниження ухилення від оподаткування
Інформаційно-аналітичний	Зниження інформаційної асиметрії та транзакційних витрат	Big Data, аналітика, електронний аудиторський слід	Підвищення доступності інформації, прозорості фінансових операцій, оптимізація рішень	Підвищення результативності використання публічних ресурсів

Рівень	Інституційний механізм	Ключові інструменти (e-commerce / цифровізації)	Зміст трансформації фінансових відносин	Ефекти в сфері публічних фінансів
Поведінковий	Зміна стимулів економічних агентів	Цифрові сервіси, відкриті дані, онлайн-взаємодія	Формування нових моделей поведінки учасників (довіра, конкуренція, підзвітність)	Посилення дисципліни виконання фінансових зобов'язань
Системний (результуючий)	Формування нової моделі публічного господарства	Інтегровані цифрові екосистеми	Перехід від ієрархічної до мережевої моделі управління	Зростання ефективності, адаптивності та стійкості публічних фінансів
Соціально-економічний ефект	Формування публічної цінності	Цифрові платформи взаємодії «держава — бізнес — громадяни»	Підвищення доступності послуг, довіри та легітимності фінансової політики	Зміцнення інституційної спроможності держави

Джерело: складено автором на основі [25–32].

Підсумовуючи, можна стверджувати, що взаємозв'язок між публічними фінансами та e-commerce формує нову парадигму публічного фінансового господарства. У цій парадигмі ключовим завданням є не лише адаптація існуючих інструментів, а й формування нових інституційних механізмів, здатних забезпечити баланс між ефективністю, справедливістю, інноваційністю та стійкістю фіскальних систем у цифрову епоху.

Більш того, цифровізація економіки та розвиток електронної комерції зумовлюють суттєву трансформацію функціонального змісту публічних фінансів, що виходить за межі їх традиційного трактування у межах класичної концепції Р. Масгрейва, де вони виконують алокаційну, розподільчу та стабілізаційну функції, які забезпечують ефективне розміщення ресурсів, соціальну справедливість і макроекономічну рівновагу [9]. Водночас у сучасних умовах цифрової економіки зазначені функції зазнають якісної трансформації, що проявляється як у зміні їх змісту, так і у розширенні інструментарію їх реалізації.

Передусім трансформується *алокаційна функція*, яка в умовах цифровізації набуває рис платформної координації ресурсів. Використання цифрових платформ дозволяє підвищити ефективність розміщення бюджетних ресурсів за рахунок зниження інформаційної асиметрії, забезпечення відкритого доступу до даних та розширення конкуренції між економічними агентами. *Розподільча функція* також зазнає трансформації під впливом цифрових технологій — цифровізація розширює можливості держави щодо більш адресного перерозподілу ресурсів через використання аналітики даних та цифрових реєстрів. Особливих змін зазнає *стабілізаційна функція*, яка у цифровому середовищі реалізується через більш оперативні та гнучкі механізми фінансової політики. Використання цифрових інструментів дозволяє державі швидше реагувати на економічні коливання, забезпечувати адаптивність бюджетної політики та підвищувати ефек-

тивність антикризових заходів. Окремого значення набуває стійкість e-commerce в умовах кризових ситуацій. Досвід пандемії COVID-19 та воєнного часу показав, що електронні системи закупівель і цифрові сервіси забезпечують безперервність функціонування державних фінансів навіть в умовах значних обмежень. Як зазначають І. Голтсова та Я. Цімбаленко [6], цифровізація дозволила оперативно реагувати на зміну попиту, забезпечувати закупівлю критично важливих товарів і підтримувати стабільність державного управління.

Поряд із трансформацією класичних функцій публічних фінансів у сучасних умовах формується низка нових функціональних проявів, зумовлених цифровізацією. Зокрема, можна виокремити *інформаційно-аналітичну функцію*, що полягає у використанні даних як ключового ресурсу управління фінансовими потоками, та *інституційно-інтеграційну функцію*, яка забезпечує координацію взаємодії між державою, бізнесом і громадянами у цифровому середовищі зі зростаючою *роллю прозорості та підзвітності* через відкриті дані, електронні платформи та цифрові інструменти фінансового контролю. У цьому контексті публічні фінанси виступають не лише як інструмент перерозподілу ресурсів, але й як механізм формування довіри до держави та забезпечення легітимності фінансової політики.

Таким чином, цифровізація зумовлює перехід від традиційної функціональної моделі публічних фінансів до розширеної, у якій класичні функції доповнюються новими інституційними та інформаційними компонентами. Це свідчить про формування нової парадигми публічних фінансів, що відповідає умовам цифрової економіки та забезпечує ефективність функціонування державного фінансового господарства.

Дискусія. Отримані результати дослідження засвідчують, що традиційні підходи до трактування публічних фінансів, зокрема в межах класичної концепції їх функцій (алокаційної, розподільчої та стабілізаційної), є недостатніми для пояснення сучасних трансформацій, зумовлених цифровізацією. На відміну від класичного розуміння, де публічні фінанси розглядаються переважно як інструмент перерозподілу ресурсів, у сучасних умовах вони набувають ознак багатофункціональної інституційно-цифрової системи. Обмеження традиційного функціонального підходу полягає у його статичності та недостатньому врахуванні ролі інформаційних технологій у формуванні нових механізмів управління фінансовими потоками. У цьому контексті електронна комерція виступає не лише інструментом оптимізації фінансових процесів, але й фактором, що змінює сам зміст функцій публічних фінансів, зокрема через їх цифрову інтеграцію, автоматизацію та підвищення прозорості.

З позицій теоретичного осмислення електронної комерції, трансакційний підхід, хоча і пояснює ефекти зниження трансакційних витрат, не враховує змін у функціональному наповненні публічних фінансів. Натомість інституційний та платформний підходи дозволяють розглядати e-commerce як фактор розширення функціонального змісту публічних фінансів. Поряд із класичними функціями формується інформаційно-аналітична функція, що базується на використанні даних як ресурсу управління, а також функція забезпечення прозорості та підзвітності, яка реалізується через цифрові платформи та відкриті дані. Водночас, на відміну від інституційного підходу, який фокусується на правилах і нормах, платформний підхід акцентує на механізмах координації фінансових потоків,

однак його обмеження полягає у недостатній увазі до ризиків концентрації ринкової влади та асиметрії доступу до цифрових ресурсів. У цьому контексті публічно-ціннісний підхід дозволяє доповнити аналіз, оскільки він орієнтує оцінку трансформацій не лише на ефективність, але й на їх соціальну результативність та вплив на довіру до державних фінансів.

З урахуванням зазначеного, для України ключовим є формування такої моделі цифровізації публічних фінансів, яка забезпечує не лише технологічну модернізацію, але й трансформацію їх функціональної сутності. На відміну від фрагментарного впровадження цифрових рішень, необхідним є системний підхід, що передбачає інтеграцію електронної комерції у механізми реалізації функцій публічних фінансів — від мобілізації доходів до забезпечення прозорості та підзвітності. Водночас обмеження практичної реалізації такого підходу пов'язані з інституційною незрілістю, недостатнім рівнем цифрової інфраструктури та необхідністю адаптації нормативно-правового середовища до умов цифрової економіки. У цьому контексті подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку інституційних механізмів інтеграції e-commerce у державне фінансове господарство та обґрунтування нової функціональної моделі публічних фінансів, адекватної сучасним цифровим трансформаціям.

Висновки та перспективи подальших досліджень Проведене дослідження дозволяє сформулювати низку узагальнених висновків щодо теоретичних засад цифровізації фінансових відносин держави та ролі електронної комерції в інституційній трансформації публічних фінансів.

По-перше, результати аналізу наукової літератури підтверджують, що в умовах цифровізації публічні фінанси трансформуються з інструменту перерозподілу ресурсів у багатофункціональну інституційно-цифрову систему. Така трансформація проявляється у зміні функціонального змісту публічних фінансів, зокрема у розширенні їх алокаційної, розподільчої та стабілізаційної функцій, а також у формуванні нових функціональних проявів — інформаційно-аналітичної, інституційно-інтеграційної та функції забезпечення прозорості і підзвітності. У цьому контексті електронна комерція виступає ключовим фактором, що забезпечує цифрову інтеграцію фінансових потоків та підвищення ефективності державного фінансового господарства.

По-друге, систематизація теоретичних підходів до визначення електронної комерції (трансакційного, інституційного, платформного та публічно-ціннісного) свідчить, що її сучасне трактування виходить за межі суто технологічного інструменту та набуває ознак комплексної інституційно-економічної системи. На відміну від традиційних підходів, які акцентують увагу на окремих аспектах функціонування e-commerce, інтегративний підхід дозволяє розглядати її як ключовий елемент цифрової економіки, що формує нові механізми взаємодії між державою, бізнесом і громадянами та виступає інфраструктурною основою трансформації публічних фінансів.

По-третє, результати дослідження показують, що цифрові платформи як основа електронної комерції суттєво змінюють структуру фінансових потоків у публічному секторі. Зокрема, відбувається перехід від ієрархічно організованих до мережових фінансових потоків, інтеграція процесів мобілізації доходів, розподілу бюджетних ресурсів та фінансового контролю у єдиному цифровому се-

редовищі, а також підвищення прозорості та підзвітності фінансових операцій. Це сприяє підвищенню ефективності використання публічних ресурсів і зміцненню фінансової дисципліни.

По-четверте, аналіз взаємозв'язку між електронною комерцією та публічними фінансами дозволяє зробити висновок, що e-commerce виступає системоутворюючим фактором інституційної трансформації державного фінансового господарства. Її вплив проявляється у формуванні нових моделей фінансового управління, розвитку цифрових платформ державного сектору, зміні ролі держави як суб'єкта фінансових відносин та підвищенні значення публічної цінності як критерію ефективності фінансової політики.

У контексті України цифровізація фінансових відносин держави та розвиток електронної комерції створюють значний потенціал для підвищення ефективності публічних фінансів, зокрема через впровадження електронних закупівель, цифрового податкового адміністрування та систем фінансового контролю. Водночас реалізація цього потенціалу потребує формування цілісної інституційної моделі інтеграції e-commerce у державне фінансове господарство, удосконалення нормативно-правового середовища, розвитку цифрової інфраструктури та підвищення рівня інституційної спроможності держави.

Перспективами подальших досліджень є розробка конкретних механізмів інтеграції електронної комерції у систему публічних фінансів, зокрема оцінки впливу цифрових платформ на ефективність мобілізації та використання бюджетних ресурсів; дослідження ризиків цифровізації публічних фінансів, пов'язаних із кібербезпекою, концентрацією ринкової влади та інформаційною асиметрією; а також формування стратегії розвитку цифрової моделі державного фінансового господарства в Україні.

Література

1. Park R. Measuring factors that influence the success of e-government initiatives. Hawaii International Conference on System Sciences, Proceedings of the 41st Annual. 2008. doi: <https://doi.org/10.1109/HICSS.2008.244>.
2. Rowley J., Slack F. Information kiosks: a taxonomy. Journal of Documentation. 2007. Vol. 63, No. 6. P. 879–897. doi: <https://doi.org/10.1108/00220410710836402>.
3. OECD. The OECD Going Digital Measurement Roadmap. OECD Publishing, 2022. doi: <https://doi.org/10.1787/bd10100f-en>.
4. Dmytryshyn B., Zhovnovach R., Levchenko O., Malakhovskyi Y., Gonchar V. Practical aspects of assessing the efficiency of the modern system of public procurement in Ukraine. Problems and Perspectives in Management. 2018. Vol. 16, No. 2. P. 353–363. doi: [https://doi.org/10.21511/ppm.16\(2\).2018.32](https://doi.org/10.21511/ppm.16(2).2018.32).
5. Azarenkova G., Buryachenko A., Zhyber T. Anticorruption efficacy in public procurement. Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice. 2021. Vol. 2, No. 33. P. 66–73. doi: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i33.206412>.
6. Holtsova I., Tsimbalenko Y. Experience of public procurement under COVID-19. Technology Transfer: Innovative Solutions in Social Sciences and Humanities. 2021. P. 33–36. doi: <https://doi.org/10.21303/2613-5647.2021.001767>.
7. Kotina H., Stepura M., Ustych I., Zakhozhai K. Institutional convergence of Ukraine's international public procurement under the European integration. Public and Municipal Finance. 2025. Vol. 14, No. 4. P. 38–55. doi: [https://doi.org/10.21511/pmf.14\(4\).2025.04](https://doi.org/10.21511/pmf.14(4).2025.04).

8. Sarraipa, J., Agostinho C., Panetto H., Goncalves R. Semantic Enrichment of Standard-based Electronic Catalogues. IFAC Proceedings Volumes (IFAC-PapersOnline). 13. 2009. doi: <https://doi.org/10.3182/20090603-3-RU-2001.00025>.
9. Musgrave R. A. On measuring fiscal performance. *The Review of Economics and Statistics*. 1964. Vol. 46, No. 2. P. 213–220. doi: <https://doi.org/10.2307/1928187>.
10. Stiglitz J. *Economics of the Public Sector*. New York; London: W. W. Norton, 2000.
11. Rosen H., Gayer T. *Public Finance*. 10th ed. McGraw-Hill Education, 2014. 608 p.
12. Kohler K., Stockhammer E. Growing differently? Financial cycles, austerity, and competitiveness in growth models since the Global Financial Crisis. *Review of International Political Economy*. 2022. Vol. 29, No. 4. P. 1314–1341. doi: <https://doi.org/10.1080/09692290.2021.1899035>.
13. Krugman P. R., Obstfeld M., Melitz M. J. *International Economics: Theory and Policy*. 9th ed. Pearson Addison-Wesley, 2011. URL: <https://users.ssc.wisc.edu/~cengel/Econ730/International%20Economics%20Theory%20and%20Policy%20Book%209th%20Edition.pdf>.
14. Крисоватий А., Опарін В., Федосов В., Пислиця А. В. та ін. *Держава. Фіск. Великий бізнес/ за ред. А. Крисоватого, В. Опаріна, В. Федосова; наук. кер. В. Федосов*. Київ: KHEU, 2025.
15. Стійкість державних фінансів України у довгостроковій перспективі: колективна монографія / за ред. І. О. Луніної. Київ: ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», 2020. URL: <http://ief.org.ua/docs/mg/333.pdf>.
16. Опарін В., Паєнтко Т. Макрофінанси — новий тренд досліджень у фінансовій науці. *Фінанси України*. 2023. № 4. С. 92–104. doi: <https://doi.org/10.33763/finukr2023.04.092>.
17. Лютий І., Петленко Ю., Дрозд Н. Важливість відкритості та прозорості бюджетного процесу в секторі оборони та безпеки України. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2022. Т. 6, № 47. С. 99–110. doi: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.6.47.2022.3900>.
18. Iefymenko T., Lovinska L., Kucheriava M. Reforming the information support of public administration in the wartime. *Science and Innovation*. 2022. Vol. 18, No. 4. P. 17–24. doi: <https://doi.org/10.15407/scine18.04.017>.
19. Lentner C., Kolozsi P. Innovative ways of thinking concerning economic governance after the global financial crisis. *Problems and Perspectives in Management*. 2019. Vol. 17, No. 3. P. 122–131. doi: [https://doi.org/10.21511/ppm.17\(3\).2019.10](https://doi.org/10.21511/ppm.17(3).2019.10).
20. Coase R. H. *The new institutional economics*. 1984.
21. Palumbo A. Scarcity in the theories of value. *The Indian Economic Journal*. 2021. Vol. 69, No. 2. P. 218–334.
22. Ausat A., Peirisal D. Determinants of e-commerce adoption on business performance: a study of MSMEs in Malang City, Indonesia. *Jurnal Optimasi Sistem Industry*. 2021. Vol. 20, No. 2. P. 104–114. doi: <https://doi.org/10.25077/josi.v20.n2.p104-114.2021>.
23. Dąbrowski K., Dorożyński T., Marciniak P. The justification of the sectoral model of chambers of commerce — Polish perspective. *Studia Iuridica Lublinensia*. 2023. Vol. 32, No. 5. P. 53–75. doi: <https://doi.org/10.17951/sil.2023.32.5.53-75>.
24. Ayalew et al. E-commerce readiness in Ethiopia: a macro-level assessment. *Sustainable E-Business Management. AMCIS 2010* / eds. M. L. Nelson, M. J. Shaw, T. J. Strader. *Lecture Notes in Business Information Processing*. Vol. 58. Berlin; Heidelberg: Springer, 2010. doi: https://doi.org/10.1007/978-3-642-15141-5_7.
25. Giménez C., Lourenço H. E-supply chain management: review, implications and directions for future research. *Economics Working Papers*. Department of Economics and Business, Universitat Pompeu Fabra, 2004. doi: <https://doi.org/10.2139/ssrn.848424>.

26. Wagner C.-M., Sweeney E. E-business in supply chain management. *Global Business: Concepts, Methodologies, Tools and Applications*. IGI Global, 2011. P. 1820–1837. doi: <https://doi.org/10.4018/978-1-60960-587-2.ch615>.
27. Grieger M., Hartmann E., Kotzab H. E-markets as meta-enterprise information systems. *Supply Chain Management and Advanced Planning: Concepts, Models, Software, and Case Studies*. IGI Global, 2010. doi: <https://doi.org/10.4018/978-1-61520-967-5.ch122>.
28. Bukhtiarova A., Dukhno Y., Kulish G., Kurochkina I., Lypchanskyi V. Ensuring transparency of key public finance authorities. *Investment Management and Financial Innovations*. 2019. Vol. 16, No. 2. P. 128–139. doi: [https://doi.org/10.21511/imfi.16\(2\).2019.11](https://doi.org/10.21511/imfi.16(2).2019.11).
29. Смірнова Н. Електронне урядування в протидії корупційним ризикам в українській спільноті. *Аспекти публічного управління*. 2022. Т. 10, № 3. С. 31–41. doi: <https://doi.org/10.15421/152217>.
30. Стороженко Л. Digitalization of public governance in conditions of netocratization of society: the legislative framework of Ukraine. *Copernicus Political and Legal Studies*. 2023. Vol. 5, No. 1. P. 30–37. doi: <https://doi.org/10.15804/CPLS.2022103>.
31. Larry K. The impact of e-commerce on micro-economy. *Global Journal of Management and Business Research*. 2019. doi: <https://doi.org/10.34257/GJMBRAVOL19IS14PG9>.
32. Zidkova H., Arltová M., Hlavatá K. Does the level of e-government affect value-added tax collection? A study conducted among the European Union Member States. *Policy & Internet*. 2024. Vol. 16. P. 567–587. doi: <https://doi.org/10.1002/poi3.389>.

REFERENCE

1. Park, R. (2008). Measuring factors that influence the success of e-government initiatives. *Hawaii International Conference on System Sciences, Proceedings of the 41st Annual*. <https://doi.org/10.1109/HICSS.2008.244>
2. Rowley, J., & Slack, F. (2007). Information kiosks: A taxonomy. *Journal of Documentation*, 63(6), 879–897. <https://doi.org/10.1108/00220410710836402>
3. OECD. (2022). *The OECD going digital measurement roadmap*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/bd10100f-en>
4. Dmytryshyn, B., Zhovnovach, R., Levchenko, O., Malakhovskyi, Y., & Gonchar, V. (2018). Practical aspects of assessing the efficiency of the modern system of public procurement in Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*, 16(2), 353–363. [https://doi.org/10.21511/ppm.16\(2\).2018.32](https://doi.org/10.21511/ppm.16(2).2018.32)
5. Azarenkova, G., Buryachenko, A., & Zhyber, T. (2021). Anticorruption efficacy in public procurement. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 2(33), 66–73. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i33.206412>
6. Holtsova, I., & Tsimbalenko, Y. (2021). Experience of public procurement under COVID-19. *Technology Transfer: Innovative Solutions in Social Sciences and Humanities*, 33–36. <https://doi.org/10.21303/2613-5647.2021.001767>
7. Kotina, H., Stepura, M., Ustych, I., & Zakhochai, K. (2025). Institutional convergence of Ukraine's international public procurement under the European integration. *Public and Municipal Finance*, 14(4), 38–55. [https://doi.org/10.21511/pmf.14\(4\).2025.04](https://doi.org/10.21511/pmf.14(4).2025.04)
8. Sarraipa, J., Agostinho, C., Panetto, H., Goncalves, R. (2009). Semantic enrichment of standard-based electronic catalogues. *IFAC Proceedings Volumes (IFAC-PapersOnline)*. 13. <https://doi.org/10.3182/20090603-3-RU-2001.00025>
9. Musgrave, R. A. (1964). On measuring fiscal performance. *The Review of Economics and Statistics*, 46(2), 213–220. <https://doi.org/10.2307/1928187>

10. Stiglitz, J. (2000). *Economics of the public sector*. W. W. Norton.
11. Rosen, H., & Gayer, T. (2014). *Public finance* (10th ed.). McGraw-Hill Education.
12. Kohler, K., & Stockhammer, E. (2022). Growing differently? Financial cycles, austerity, and competitiveness in growth models since the Global Financial Crisis. *Review of International Political Economy*, 29(4), 1314–1341. <https://doi.org/10.1080/09692290.2021.1899035>
13. Krugman, P. R., Obstfeld, M., & Melitz, M. J. (2011). *International economics: Theory and policy* (9th ed.). Pearson Addison-Wesley. <https://users.ssc.wisc.edu/~cengel/Econ730/International%20Economics%20Theory%20and%20Policy%20Book%209th%20Edition.pdf>
14. Krysovatiy, A., Oparin, V., Fedosov, V., Pyslytsia, A. V., et al. (2025). *Derzhava. Fisk. Velykyi biznes* [State. Fiscality. Big business] (A. Krysovatiy, V. Oparin, & V. Fedosov, Eds.; V. Fedosov, Scientific supervisor). KNEU.
15. Lunina, I. O. (Ed.). (2020). *Stiikist derzhavnykh finansiv Ukrainy u dovhostrokovii perspektyvi* [Sustainability of Ukraine's public finances in the long term]. DU "Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia NAN Ukrainy." <http://ief.org.ua/docs/mg/333.pdf>
16. Oparin, V., & Paientko, T. (2023). Makrofinansy — novyi trend doslidzhen u finansovii nautsi [Macrofinance as a new research trend in financial science]. *Finansy Ukrainy*, 4, 92–104. <https://doi.org/10.33763/finukr2023.04.092>
17. Liutyi, I., Petlenko, Y., & Drozd, N. (2022). Vazhlyvist vidkrytosti ta prozorosti biudzhethoho protsesu v sektori oborony ta bezpeky Ukrainy [The importance of openness and transparency of the budget process in Ukraine's defence and security sector]. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 6(47), 99–110. <https://doi.org/10.55643/fcaptop.6.47.2022.3900>
18. Iefymenko, T., Lovinska, L., & Kucheriava, M. (2022). Reforming the information support of public administration in the wartime. *Science and Innovation*, 18(4), 17–24. <https://doi.org/10.15407/scine18.04.017>
19. Lentner, C., & Kolozsi, P. (2019). Innovative ways of thinking concerning economic governance after the global financial crisis. *Problems and Perspectives in Management*, 17(3), 122–131. [https://doi.org/10.21511/ppm.17\(3\).2019.10](https://doi.org/10.21511/ppm.17(3).2019.10)
20. Coase, R. H. (1984). The new institutional economics.
21. Palumbo, A. (2021). Scarcity in the theories of value. *The Indian Economic Journal*, 69(2), 218–334.
22. Ausat, A., & Peirisal, D. (2021). Determinants of e-commerce adoption on business performance: A study of MSMEs in Malang City, Indonesia. *Jurnal Optimasi Sistem Industri*, 20(2), 104–114. <https://doi.org/10.25077/josi.v20.n2.p104-114.2021>
23. Dąbrowski, K., Dorożyński, T., & Marciniak, P. (2023). The justification of the sectoral model of chambers of commerce — Polish perspective. *Studia Iuridica Lublinensia*, 32(5), 53–75. <https://doi.org/10.17951/sil.2023.32.5.53-75>
24. Ayalew et al. (2010). E-commerce readiness in Ethiopia: A macro-level assessment. In M. L. Nelson, M. J. Shaw, and T. J. Strader (Eds.), *Sustainable e-business management: AMCIS 2010 (Lecture Notes in Business Information Processing, Vol. 58)*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-642-15141-5_7
25. Giménez, C., & Lourenço, H. (2004). E-supply chain management: Review, implications and directions for future research. Department of Economics and Business, Universitat Pompeu Fabra. <https://doi.org/10.2139/ssrn.848424>
26. Wagner, C.-M., & Sweeney, E. (2011). E-business in supply chain management. In *Global business: Concepts, methodologies, tools and applications* (pp. 1820–1837). IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-60960-587-2.ch615>
27. Grieger, M., Hartmann, E., & Kotzab, H. (2010). E-markets as meta-enterprise information systems. In *Supply chain management and advanced planning: Concepts, models,*

software, and case studies. IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-61520-967-5.ch122>

28. Bukhtiarova, A., Dukhno, Y., Kulish, G., Kurochkina, I., & Lypchanskyi, V. (2019). Ensuring transparency of key public finance authorities. *Investment Management and Financial Innovations*, 16(2), 128–139. [https://doi.org/10.21511/imfi.16\(2\).2019.11](https://doi.org/10.21511/imfi.16(2).2019.11)

29. Smirnova, N. (2022). Elektronne uriaduvannia v protydyi koruptsiinym ryzykam v ukrainskii spilnoti [E-government in counteracting corruption risks in the Ukrainian community]. *Public Administration Aspects*, 10(3), 31–41. <https://doi.org/10.15421/152217>

30. Storozhenko, L. (2023). Digitalization of public governance in conditions of netocratization of society: The legislative framework of Ukraine. *Copernicus Political and Legal Studies*, 5(1), 30–37. <https://doi.org/10.15804/CPLS.2022103>

31. Larry, K. (2019). The impact of e-commerce on micro-economy. *Global Journal of Management and Business Research*. <https://doi.org/10.34257/GJMBRAVOL19IS14PG9>

Zidkova, H., Arltová, M., & Hlavatá, K. (2024). Does the level of e-government affect value-added tax collection? A study conducted among the European Union Member States. *Policy & Internet*, 16, 567–587. <https://doi.org/10.1002/poi3.389>

Стаття надійшла 24.12.2025; прийнята до друку 25.03.2026.